

Reguleringsmyndigheten for energi (RME)
rme@nve.no

Hydros merknader – RME høring – rapport fra ekspertgruppe om driftskoordineringen i kraftsystemet

Det vises til rapport fra ekspertgruppe om driftskoordineringen i det norske kraftsystemet, publisert av RME 11. mai 2020.

Hydro har betydelig kraftproduksjon og industrivirksomhet i det norske kraftsystemet, og har av den grunn synspunkter på hvordan systemansvaret og driftskoordineringen i det norske kraftsystemet bør utøves. Hydro har også virksomhet i ulike deler av landet. I det videre presenteres Hydros merknader til nevnte rapport. Våre merknader er, utover generelle merknader, strukturert etter de spesifikke spørsmål RME har listet på sine internettsider.

Generelle merknader

Ekspertgruppen foreslår å gi mer ansvar, rettigheter og plikter til DSOene innenfor flere områder som i dag er systemansvarlig (Statnett) sitt ansvar. Det er etter Hydros syn viktig at evt. endringer alltid har som mål å minimere de samlede samfunnsøkonomiske kostnadene, og sikrer en effektiv utnyttelse av de samlede kraft- og nettressurser vi har, og dermed en lavest mulig nettleie. Det er ikke alltid at en mengde suboptimaliseringer gir en optimalisering totalt sett.

Statnett som systemansvarlig har i en del tilfeller begrenset detaljkunnskap nedover i kraftsystemet, selv om de har systemansvaret for alle spenningsnivå (dog er noen av bestemmelsene i systemansvarsforskriften begrenset til 33 kV og oppover). Utfordringen relatert Statnetts evt. manglende kunnskapsnivå nedover i nettet kan løses på flere måter, hvor en av disse er å gi DSOene økt ansvar for systemdrift i egne (og evt. omkringliggende) nett. En annen løsning er at informasjon tilflyter Statnett fra de underliggende DSOer i større grad enn hva tilfellet er i dag. I tillegg vil det kunne være mange mellomløsninger. Dette må vurderes i lys av økt behov for oppfølging av kraftsystemene under de ulike DSOene som følge av rask utvikling med økt innslag av batteri-, vind- og solkapasitet, kombinert med mer avanserte systemer for forbrukerfleksibilitet. Dette illustrerer at kraftsystemene under DSOene krever en helt annen og tettere oppfølging i driften enn tidligere da DSOene kun i stor grad skulle sørge for et stabilt og relativt forutsigbart uttak. DSOene i dag har (sannsynligvis) ikke den kompetansen og innsikt som skal til for å ha det overordnede perspektivet som er nødvendig for å kunne

utøve kostnadseffektiv systemdrift. Dette gjelder både med hensyn til informasjon fra andre aktører (forbruksplaner, produksjonsplaner, anleggsdata, etc.), interne systemer og rutiner, samt kunnskap hos egne medarbeidere. En reell nøytralitet hos de ulike DSOene blir svært viktig, hvis disse skal ha mer interninformasjon fra andre selskaper, og ta beslutninger som påvirker ulikt enheter i eget konsern og eksterne enheter. Samtidig kan økt kompetanse hos DSOene medføre mer robuste fagmiljøer lokalt, og dermed bidra med mer effektiv nettutvikling og nettdrift regionalt og lokalt. Det er mulig å gjøre DSOene mer aktive i fremskaffelsen av underlag til Statnetts beslutninger om systemdrift, uten at hele ansvaret som sådan flyttes nedover i systemet. Uavhengig av spørsmålet om ansvarsdeling mellom TSO og DSOer, krever de nevnte endringene i kraftsystemene under DSOene, og det overordnede behovet for effektivitet, en svært god samhandling mellom TSO og de ulike DSOene. Det må også understrekes at DSOene i Norge er svært forskjellige og har trolig ulike ambisjoner og evne i forhold til å utøve et utvidet ansvar for systemdrift.

For **driftsstanskoordinering** foreslår rapporten bl.a. at driftsstanser skal være ferdig koordinert før de meldes til Statnetts driftsstanskontor. Hydro stiller spørsmål ved hvordan en slik prosess vil kunne bli i praksis, herunder vedr objektivitet, ikke-diskriminering og transparens. Og det er usikkert hvordan en «klageadgang» skal håndteres. Hydro mener man bør være forsiktig med å løsne det ansvaret Statnett som systemansvarlig har i dag, før man vet med sikkerhet at en annen ansvarsdeling vil fungere bedre. Selv om DSOene kan ha bedre lokal kunnskap, spesielt over egne konsekvenser, har de ikke full oversikt over alle konsekvenser ved egne driftsstanser. En slik lokal koordinering kan også medføre en vesentlig jobb for de lokale aktørene, og kan føre til flere parallelle, overlappende og dermed dels ineffektive prosesser. Dersom en konsekvens blir at de ulike aktørene må melde inn sine planer om driftsstans tidligere enn i dag, vil dette være svært lite tilfredsstillende og bidra til at planene får en lavere kvalitet og behovet for endring av planer vil øke.

Ved behov for produksjonstilpasning grunnet driftsstanser bør det være en viktig intensjon at den som initierer en driftsstans, eller omprioritering av en driftsstans, har et riktig økonomisk incentiv til å fatte en, for samfunnet, optimal beslutning mht. ønsket tidspunkt for driftsstans. Det må derfor sørges for at systemansvarlig eller den som koordinerer planleggingen, også legger til grunn informasjon fra relevante produsenter om forventede kostnader ved ulike tidspunkt. Det er essensielt i slike tilfeller at det sikres nøytralitet, og de ulike kundenes behov, ved evt. håndtering av markedssensitiv informasjon.

For **flaskehalshåndtering** er det viktig å sikre incentiver eller pålegg om etablering av gode, robuste markedsløsninger for å håndtere behov for fleksibilitet på alle nettnivå. Markedsløsninger bør kombinere å ta innover seg det behov man skal dekke, og egenskapene til aktuelle og tilstrekkelig antall tilbydere for å sikre en effektiv prissetting. Rapporten tar for øvrig opp at TSOens kostnader ved spesialregulering som følge av flaskehalser i regionalnett, ikke synes for regional DSO, og dermed ikke gir incentiver til investeringer som alternativ. Rapporten peker generelt på at en del kostnader ved Statnetts systemdrift bør kunne faktureres nedover i systemet. Dette kan i utgangspunktet høres fornuftig ut, i den grad man klarer på en effektiv måte å adressere hvem som har nytte av hvilke tiltak eller hvem som forårsaker dem, som i en del tilfeller kan være overlappende og delvis diffust. Det stilles videre spørsmål ved om man vil kunne klare å operere effektive markeder for balansering hvis disse flyttes ned til DSOene. Det vil også være et spørsmål om det er mulig å tilskrive de relevante aktørene kostnadene og inntektene, og hvor stor grad av sosialising disse kostnadene vil bli undergitt, dvs hvorvidt de dekkes av generell uttakstariff i DSONettene eller andre løsninger. Dagens tariffsystem gir begrensede muligheter, for eksempel så lenge kraftproduksjon likebehandles uavhengig av hvor i

kraftsystemet kraftprodusenten er tilknyttet. Egne systemer for håndtering av flaskehalshåndtering (kundeføring, betaling, IT løsninger osv) i ulike DSO nett synes å være kostbart. Hydro er enig i rapportens budskap om at det er i nettselskapenes egeninteresse at fleksible ressurser har gode markedsmuligheter.

Spenningsregulering foreslås i rapporten i større grad håndtert lokalt. Hydro vil imidlertid påpeke at dersom spenningsregulering ønskes håndtert med bidrag fra større sluttbrukere, må man ta hensyn til at komponenter som kan benyttes for spenningsregulering, herunder kondensatorbatterier, i en del tilfeller også har funksjon som harmonisk filter. Utkobling er derfor ikke uproblematisk. Vi ser at det kan være samfunnsmessig rasjonelt å utnytte sluttbrukerinstallasjoner i spenningsreguleringen av nettet i spesielle tilfeller. Pålegg om å bidra til spenningsregulering bør kompenseres, og hjemmel for dette bør nedfelles i forskriftsverket. Bestemmelsene i systemansvarforskriften § 15 annet til fjerde ledd er myntet på produsentene, og hvor systemansvarlig kan pålegge produsentene å produsere reaktiv effekt. Systemansvarlig plikter da å betale produsentene for dette ved produksjon utover en gitt grense satt av systemansvarlig. Denne muligheten foreligger ikke for tilsvarende leveranse fra sluttbrukere, hvor evne da avgjøres i et fos § 14 vedtak, men hvor kompensasjon må avgjøres i en bilateral avtale. Det bør for øvrig være en selvfølge at en sluttbruker som pålegges en plikt til å produsere eller trekke reaktiv effekt, ikke skal faktureres for dette. Ved pålagt produksjon av reaktiv effekt fra en sluttbruker bør det finnes betalingsordninger som for produsenter. Ved pålagt uttak av reaktiv effekt fra nettet, til en sluttbruker, bør det finnes betalingsanordninger (fortrinnsvis standardiserte satser) som minimum dekker evt. kostnader for den aktuelle sluttbrukeren, samtidig som man unngår brudd med andre forskriftsbestemmelser, ref. kommentaren over med hensyn til overharmoniske.

Spesifikke spørsmål fra RME

***RME:** Ekspertgruppen har beskrevet en rekke utfordringer innenfor dagens praksis for driftskoordinering. Er det andre utfordringer knyttet til driftskoordinering enn det som er beskrevet i rapporten som bør vurderes nærmere? Eventuelt ber vi om en kort beskrivelse av disse.*

Hydro har ingen merknader til utfordringer knyttet til driftskoordinering utover det som er løftet i ekspertrapporten, eller som vi har nevnt under våre generelle merknader over.

***RME:** Ekspertgruppen forutsetter økt behov for utveksling av informasjon. Vi ber om innspill til hvordan arbeidet for å sikre hensiktsmessig informasjonsutveksling kan organiseres og hvordan informasjon bør deles. Hva vil være viktige forutsetninger for å sikre tilstrekkelig standardisering og harmonisering av ulike former for data?*

Hydro mener en må sikre systemer for informasjonshåndtering som garanterer nøytralitet og tillit hos berørte aktører hvis DSOer som er del av konserner hvor det også er kraftproduksjon eller omsetning, skal ha tilgang til markedssensitiv informasjon, herunder produksjonsplaner, aktørers bud i ulike markeder, og lignende. Dersom DSOer i det hele tatt skal ha tilgang til slik informasjon, bør disse være selskaper som ikke har konsernbindinger til konkurranseutsatt virksomhet. Hydro foreslår primært at slik informasjon forbeholdes TSO. Dersom DSOer likevel skal ha tilgang til slik informasjon er det essensielt at aktørenes rapportering likevel skjer til TSO basert på standardisert format, og at de DSOer som da skal ha tilgang på slik informasjon, får dette via TSO. En må unngå løsninger hvor aktørene må rapportere den samme, eller dels overlappende, informasjon til både ulike DSOer og TSO.

RME: Ekspertgruppen legger til grunn et behov for å utvikle eksisterende og nye verktøy for analyse og prognoser som vil være essensielle for fremtidens nettdrift. I hvor stor grad bør verktøy og rutiner for analyse standardiseres? Hva vil være en hensiktsmessig prosess for utvikling av verktøy og rutiner, slik at dette skjer til lavest mulig kostnad for bransjen som helhet?

Hydro mener verktøy og analyser som virkemidler for TSOens og evt. DSOers håndtering av systemdriften bør standardiseres. Ikke minst er det viktig at grensesnitt for utveksling av data mellom aktører standardiseres, uten at det benyttes proprietære løsninger, slik at det tillates konkurranse mellom leverandører av slike systemer.

RME: Ekspertgruppen anbefaler å gjøre det enklere for flere nettselskap å samarbeide om felles driftskontrollsystem, samt enklere å kjøpe driftssentraltjenester av andre nettselskap. Vil en slik organisering være en hensiktsmessig løsning på fremtidige utfordringer, og hvordan sikrer man at det fortsatt er tydelig hvem som har ansvaret for driften av det enkelte nettselskaps nett?

Hydro mener det virker som en fornuftig løsning at nettselskap kan samarbeide om felles driftskontrollsystem, og driftssentraltjenester. Det offentligrettslige ansvaret bør tilfalle den som til enhver tid har konsesjon for de elektriske anleggene. Vi antar utsetting av nevnte tjenester bør håndteres i privatrettslige avtaler, hvor privatrettslig ansvar, herunder evt. erstatning, vil måtte inngå. Også i slike tilfeller må et felles driftskontrollsystem sikre nøytralitet og de ulike kundenes behov ved evt. håndtering av markedssensitiv informasjon.

RME: Ekspertgruppen anbefaler at forholdet mellom nettselskap og tilknyttede aktører reguleres i avtaler. Dette innebærer at det er behov for å gjennomgå de avtaler som i dag benyttes og komplettere disse med nye forhold som det er nødvendig å regulere. Slike avtaler bør i størst mulig omfang være standardiserte og transparente. Hvordan sikre utviklingen av nødvendige avtaler og bruken av disse?

Hydro stiller spørsmål ved effektiviteten knyttet til å inkludere alle bestemmelser om systemdriftsregulering i den enkelte tilknytningsavtale. Dette er i dag håndtert i all hovedsak via bestemmelsene i systemansvarsforskriften, hvor Statnett som systemansvarlig er tildelt offentlig myndighet til å utferdige enkeltvedtak og systemkritiske vedtak overfor aktørene i kraftsystemet. Vi mener dette er en ryddig måte å håndtere kravene til systemdrift. Bilaterale avtaler krever mye ressurser hver gang en avtale skal inngås, og det kan bli mindre transparent rundt hvilke krav som gjelder ulike steder i nettet. I den grad man skal benytte standardiserte avtaler, faller noe av hensikten med å inkludere slike bestemmelser i avtaler, bort. På generell basis bør alle elementer som skal inngå i en bilateral avtale kunne forhandles bilateralt om. Dette mener vi ikke nødvendigvis vil gi en optimalisert systemdrift for totalsystemet. Hydro anbefaler derfor at man som hovedprinsipp opprettholder dagens løsning med hensyn til å håndtere krav til systemdrift i forskrift. I den grad DSOer skal ta over noe av ansvaret som Statnett som systemansvarlig innehar i dag, bør det hjemles fortrinnsvis i samme forskrift. Omfattende bruk av bilaterale avtaler vil også kunne gi grunnlag for forskjellige vilkår for ulike aktører for samme tjeneste og samme grunnlag, noe som kan være uheldig og kan være en ulempe for mindre aktører som har mindre ressurser til å følge opp en dialog med DSO og evt. regulator hvis nødvendig.

RME: Ekspertgruppen har særlig fokusert på utfordringer på fem områder og kommer med konkrete forslag til fremtidens driftskoordinering. Dersom anbefalingene skal gjennomføres, hvordan kan man sikre en god prosess innenfor de temaene der gruppen foreslår endringer og hvordan bør man eventuelt formalisere denne praksisen?

Hydro mener det fortsatt er uklart hvordan myndighetene ønsker å implementere evt. endringer. Det som nå foreligger er en rapport fra en ekspertgruppe og utgjør ikke nødvendigvis myndighetenes syn som sådan. Det er viktig at evt. endringer i forskrifter sendes på høring med tilstrekkelig lang høringsfrist, og som ikke overlapper i for stor grad med typiske høytidsperioder eller ferieperioder. Hydro vil for øvrig oppfordre RME til å sørge for at det i forkant av evt. høring av forskriftsendringer om driftskoordineringen i kraftsystemet, arrangeres bransjemøter hvor RME legger frem sine foreløpige tanker og vurderinger, slik at dette kan kommenteres før en formell høringsprosess. RME bør videre søke møter med de relevante bransjeorganisasjoner for de aktører som er en del av, eller er tilknyttet, det norske kraftsystemet.

Med hilsen
for Hydro Energi AS

Stein Øvstebo
Leder Kraftsystemer, Nett & Konesjoner